

Sygn. akt VI Ca 843/16

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2016r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący-Sędzia SSO Janina Ignasiak

Sędziowie SSO Jolanta Janas (spr.)

SSO Hanna Morejska

Protokolant st. sekr. sąd. Agnieszka Cieślak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 listopada 2016r.

sprawy z wniosku Gminnego Ośrodka (...) w K.

z udziałem W. G.

o umieszczenie W. G. w zakładzie opiekuńczo-leczniczym bez jego zgody

na skutek apelacji wnioskodawcy Gminnego Ośrodka (...) w K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Lublińcu z dnia 2 września 2016r.

sygn. akt III RNs 501/16

postanawia: oddalić apelację.

Sygn. akt VI Ca 843/16

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 września 2016 roku Sąd Rejonowy w Lublińcu oddalił wniosek Gminnego Ośrodka (...) w K. o umieszczenie W. G. w zakładzie opiekuńczo-leczniczym bez jego zgody

W motywach postanowienia Sąd Rejonowy wskazał, że dnia 27 lipca 2016 roku wnioskodawca Gminny Ośrodek (...) w K. wniósł o umieszczenie W. G. w zakładzie opiekuńczo – leczniczym bez jego zgody, z uzasadnieniem, że uczestnik jest osobą w podeszłym wieku, schorowaną, porusza się na wózku inwalidzkim jest osobą o znacznym stopniu niepełnosprawności. W. G. utrzymuje się z emerytury, zamieszkuje we własnym domu jednorodzinnym, jego warunki mieszkaniowe są skromne. Do grudnia 2015 roku opiekę nad uczestnikiem postępowania sprawował syn P.. Po jego śmierci opiekę nad nim przejął syn J., który również posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze względu na upośledzenie. Zdarzało się, że pracownicy socjalni zastali syna uczestnika pod wpływem alkoholu. W ramach podjętych przez wnioskodawcę działań, proponowano uczestnikowi usługi opiekuńcze oraz pomoc pielęgniarstwa środowiskowej – naprzemiennie zgadzał się na te usługi, a następnie z nich rezygnował. W związku z tym w ocenie wnioskodawcy syn uczestnika nie jest w stanie zapewnić ojcu odpowiedniej opieki w miejscu zamieszkania.

Zarządzeniem z dnia 4 sierpnia 2016 roku Sąd Rejonowy wezwał wnioskodawcę do sprecyzowania wniosku poprzez wskazanie, czy dotyczy on żądania umieszczenia uczestnika w zakładzie opiekuńczo-leczniczym psychiatrycznym,

czy w domu pomocy społecznej bez jego zgody, w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu wniosku. Wnioskodawca w odpowiedzi wskazał, iż wniosek inicjujący niniejsze postępowanie dotyczy żądania umieszczenia uczestnika w zakładzie opiekuńczo – leczniczym ogólnym bez wskazań psychiatrycznych.

Sąd Rejonowy skonstatował, że w myśl art. 514 § 2 k.p.c. sąd może, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy. Bowiernie zgodnie z regulacją zawartą w art. 29 oraz 39 Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego organy do spraw pomocy społecznej uprawnione są do zgłoszenia wniosku o przyjęcie określonych w Ustawie osób do szpitala psychiatrycznego, rozumianego również jako oddział psychiatryczny w szpitalu ogólnym, kliniki psychiatrycznej, sanatorium dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz inny zakład leczniczy podmiotu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, sprawujący całodobową opiekę psychiatryczną lub odwykową, w tym zakładzie opiekuńczo – leczniczym psychiatrycznym jak również domu pomocy społecznej.

Sąd Rejonowy podkreślił, iż ustawodawca nie przyznał ośrodkom pomocy społecznej legitymacji do wystąpienia z wnioskiem o umieszczenie w zakładzie opiekuńczo – leczniczym ogólnym.

Apelacją powyższe postanowienie zaskarżył Gminny Ośrodek (...) w K., zarzucając:

1. Naruszenie przepisów postępowania, które to naruszenie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest naruszenie:

a. przepisu art. 514 § 2 k.p.c., poprzez uznanie, iż w sprawie zachodzi oczywisty brak uprawnienia Gminnego Ośrodka (...) w K. do występowania w niniejszej sprawie w charakterze wnioskodawcy i na tej podstawie oddalenie wniosku, podczas gdy wnioskodawca – wbrew stanowisku sądu – legitymowany był do skutecznego wystąpienia o umieszczenie W. G. w zakładzie opiekuńczo-leczniczym bez jego zgody, a wniosek ten – jako uzasadniony – podlegał uwzględnieniu;

b. przepisu art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., poprzez zaniechanie przez sąd pierwszej instancji rozpoznania istoty sprawy, to jest ustalenia stanu faktycznego sprawy z punktu widzenia zaistnienia (lub braku) przesłanek uzasadniających wydanie rozstrzygnięcia w przedmiocie umieszczenia W. G. w zakładzie opiekuńczo-leczniczym bez jego zgody i poprzestanie na stwierdzeniu, iż „Ustawodawca nie przyznał ośrodkom pomocy społecznej legitymacji do wystąpienia z wnioskiem o umieszczenie w zakładzie opiekuńczo-leczniczym ogólnym”;

c. przepisu art. 328 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. k.p.c., poprzez niedostateczne wyjaśnienie podstawy prawnej zaskarżonego postanowienia, wydanego wyłącznie na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 546 – dalej jako „ustawa o ochronie zdrowia psychicznego”) z jednoczesnym pominięciem przepisów prawa materialnego, które winny stanowić o podstawie wniosku z dnia 27 lipca 2016 r., tj. przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 581 z późn. zm.) oraz obowiązującego w tym zakresie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych Dz. U. z 2012 r., poz. 731 – dalej jako „rozporządzenie z 2012 r.”), to jest popełnienie naruszenia świadczącego o wydaniu zaskarżonego postanowienia wyłącznie w oparciu o przepisy prawa mające w niniejszej sprawie zastosowanie wyłącznie w oparciu o przepisy prawa mające w niniejszej sprawie zastosowanie jedynie posiłkowe (akcesoryjne), związane z niepełnym uregulowaniem procedury dot. sposobu i trybu kierowania osób do zakładu opiekuńczo-leczniczego i pielęgnacyjno-opiekuńczego – to jest instytucji uregulowanej, co do zasady w przepisach rozporządzenia z 2012 r.

2. Naruszenie przepisów prawa materialnego a to jest naruszenie przepisu § 6 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 roku w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych (Dz.U z dnia 28 czerwca 2012 roku) poprzez jego niezastosowanie i niewydanie przez sąd opiekuńczy postanowienia o umieszczeniu W. G. w zakładzie opiekuńczym, w sytuacji gdy było to uzasadnione okolicznościami faktycznymi sprawy, jak również zgodne z dobrem i interesem faktycznym świadczeniobiorcy.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wskazując na przepis art. 386 § 4 k.p.c. w zw. art. 13 § 2 k.p.c. - mając na uwadze fakt nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, jak również w związku z zaistniałą koniecznością przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Sąd Okręgowy uznając ustalenia Sądu Rejonowego za własne podzielił argumenty tego Sądu, które legły u podstaw rozstrzygnięcia. Sąd Rejonowy nie naruszył powołanych w apelacji przepisów zarówno prawa materialnego jak i procesowego.

Sąd Rejonowy stosując art. 514 § 2 k.p.c. oddalił wniosek na posiedzeniu niejawnym a w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wyjaśnił aspekt braku uprawnień skarżącego wnioskodawcy do złożenia wniosku o wskazanej w niniejszej sprawie treści - w oparciu o przepisy ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (u.o.z.p.). Tymczasem skarżący zarzucał pominięcie przez Sąd Rejonowy przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych (Dz. U. z 2012r., poz. 731), w szczególności naruszenie przepisu § 6 tego rozporządzenia. Jednakże zarzut ten nie może odnieść zamierzonego skutku.

Odnosząc się do powyższego wskazania wymaga, iż jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi mogą uzyskać zdolność sądową na podstawie ustawy przyznającej im zdolność prawną (art. 64 § 1¹ k.p.c.). Takie „byty” czy też „struktury” prawne na podstawie przepisów szczególnych uzyskują kompetencję do występowania z określonymi żądaniami (wnioskami) lub do uczestniczenia w postępowaniu cywilnym, z tym że zdolność sądowa nie przysługuje im generalnie, a jedynie wycinkowo, ściśle w zakresie określonym w przepisie. Taki charakter ma uprawnienie przyznane organowi do spraw pomocy społecznej w art. 38 u.o.z.p. Jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 64 § 1¹ k.p.c., dokonują czynności procesowych przez swoje organy albo przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu. Określenie właściwego dla danego podmiotu organu lub osoby uprawnionej do działania w jego imieniu opiera się na przepisach regulujących ich strukturę i działalność, które mogą odsyłać w tym zakresie do statutów tych podmiotów.

Z art. 8 ust. 1 u.o.z.p. wynika, że organami do spraw pomocy społecznej w ujęciu tej ustawy są jednostki organizacyjne i inne podmioty działające na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 163 ze zm.) stanowi, że zadania pomocy społecznej w gminie wykonują m.in. jednostki organizacyjne - ośrodki pomocy społecznej. Powyższa ustawa w zakresie legitymacji sądowej przyznaje kierownikowi ośrodka pomocy społecznej tylko uprawnienie do wytoczenia powództwa o roszczenia alimentacyjne na rzecz obywateli. (vide artykuł 110 pkt 5). Gmina tworzy jednostki organizacyjne w celu realizacji swoich zadań, w tym zadań własnych w sprawach pomocy społecznej, z tym że formy wykonywania tych zadań określa odrębna ustawa (art. 7 ust. 1 pkt 6 oraz art. 9 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 594 ze zm.). Zasady i formy gospodarki komunalnej jednostek samorządu terytorialnego określa ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej (jedn. tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 45, poz. 236 ze zm.), a zakres i zasady działania oraz organizację jednostek budżetowych gminy reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.), zgodnie z którą organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego tworzą gminne jednostki budżetowe i nadają im statut, na podstawie którego jednostki te działają (art. 11 ust. 1 i 2 oraz art. 12 ust. 1 ustawy). W przepisach wymienionych ustaw najczęściej jest mowa o kierownikach jednostek organizacyjnych, działających jednoosobowo (por. w szczególności art. 47 ustawy o samorządzie gminnym) (por. - uzasadnienie postanowienie Sądu Najwyższego, z dnia 19 listopada 2015 r. IV CSK 379/15)

Zatem formalnie skarżący ma uprawnienie do złożenia wniosku o umieszczenie uczestnika w domu pomocy społecznej ze wskazań psychiatrycznych – czyli w trybie art. 38 i 39 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Jednakże - jak wynika z treści apelacji -skarżący wnosi o umieszczenie uczestnika w innej placówce leczniczej (zakładzie opiekuńczo – leczniczym lub pielęgnacyjno – opiekuńczym) bez jego zgody.

Jak wynika z treści apelacji skarżący uprawnienie to wywodził z § 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno - opiekuńczych (Dz. U. z 2012r., poz. 731), § 2 tegoż rozporządzenia stanowi, że „z wnioskiem o wydanie skierowania do zakładu opiekuńczego, zwanym dalej "wnioskiem", występuje do lekarza ubezpieczenia zdrowotnego świadczeniobiorca”. Do wniosku załącza się wywiad pielęgniarzki oraz zaświadczenie lekarskie (§ 3). Natomiast § 6 na który powołuje się skarżący stanowi, że „wniosek, skierowanie oraz wywiad pielęgniarzki i zaświadczenie lekarskie, o których mowa w § 3, nie są wymagane, w przypadku gdy sąd opiekuńczy wyda orzeczenie o umieszczeniu świadczeniobiorcy w zakładzie opiekuńczym. W takiej sytuacji orzeczenie sądu opiekuńczego stanowi podstawę do umieszczenia świadczeniobiorcy w zakładzie opiekuńczym”.

Powołane rozporządzenie wydane zostało na podstawie art. 33a ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2016r, poz. 1793) zatem 33a ust. 2 tej ustawy dotyczy delegacji ministra zdrowia do wydania rozporządzenia w sprawie kierowania do określonych zakładów, zaś art. 54 ust. 3 wyżej wymienionej ustawy stanowi o kierowaniu osób wymagających wzmożonej opieki medycznej do w/w zakładów.

Obecnie jest to rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych (Dz. U. poz. 731). Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia to świadczeniobiorca – w niniejszej sprawie W. G. - występuje do lekarza ubezpieczenia zdrowotnego z wnioskiem o wydanie skierowania do zakładu opiekuńczego. Jak wyżej wskazano do wniosku załącza się wywiad pielęgniarzki oraz zaświadczenie lekarskie. Lekarz ubezpieczenia zdrowotnego wydaje skierowanie do ZOL/ (...), w przypadku gdy świadczeniobiorca spełnia kryteria objęcia świadczeniami gwarantowanymi udzielanymi w warunkach stacjonarnych, które realizowane są w zakładach opiekuńczych dla osób dorosłych lub dla dzieci i młodzieży do ukończenia 18. roku życia, o których mowa w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej. Wzory wniosku, wywiadu pielęgniarzkiego, zaświadczenia lekarskiego oraz skierowania określają załączniki do w/w rozporządzenia.

Jak wynika z powołanego powyżej § 6 rozporządzenia do wniosku świadczeniobiorca obowiązany jest dołączyć ponadto dokumenty stwierdzające wysokość swojego dochodu. Wniosek, skierowanie oraz wywiad pielęgniarzki i zaświadczenie lekarskie nie są wymagane w przypadku, gdy sąd opiekuńczy wyda orzeczenie o umieszczeniu świadczeniobiorcy w zakładzie opiekuńczym. W takiej sytuacji orzeczenie sądu opiekuńczego stanowi taką podstawę. Z cytowanego przepisu nie wynika, że ustawodawca przyznał organowi do spraw pomocy społecznej uprawnienie do wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o przyjęcie do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego obywatela. Takie uprawnienie nie wynika również z ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2016r, poz. 1793) z której wynika delegacja ministra zdrowia do wydania rozporządzenia w sprawie kierowania do określonych zakładów.

Tymczasem z §6 Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo –leczniczych i pielęgnacyjno- opiekuńczych - jak się zdaje - wnioskodawca wywodzi podstawę prawną do umieszczania osób w określonych placówkach medycznych bez ich zgody na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. Jednakże należy pamiętać, że w art. 41 Konstytucji stwierdzono, że każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

Czyli podstawą do zezwolenia przez sąd na umieszczenie w placówce leczniczej którym jest zakład opiekuńczo –leczniczy ,bez zgody uczestnika postępowania nie może być rozporządzenie ministra, lecz tylko akt prawny rangi ustawowej. Konkludując stwierdzenia wymaga, iż taka podstawa prawna rangi ustawowej nie istnieje. Natomiast ustawa o ochronie zdrowia psychicznego reguluje umieszczanie osób bez ich zgody za zgodą sądu opiekuńczego

tylko w szpitalach psychiatrycznych, jeżeli zostają spełnione przesłanki z art. 22 ust. 2 ustawy. Definicja szpitala psychiatrycznego zawarta jest zaś w art. 3 pkt 2 w/w ustawy i zakłady opiekuńczo –lecnicze i profilu nie psychiatrycznym nie mieszczą się w tej definicji. .

Z kolei z mocy art. 32 ust 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. 2015.464) lekarz może przeprowadzić badanie lub udzielić innych świadczeń zdrowotnych, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, po wyrażeniu zgody przez pacjenta. Natomiast jeżeli pacjent jest małoletni lub niezdolny do świadomego wyrażenia zgody, wymagana jest zgoda jego przedstawiciela ustawowego, a gdy pacjent nie ma przedstawiciela ustawowego lub porozumienie się z nim jest niemożliwe - zezwolenie sądu opiekuńczego. Do tych przepisów odsyła także art. 19 ustawy z 6 listopada 2008 o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. 2016, poz. 186).

Wracając na grunt niniejszej sprawy uczestnik nie jest osobą dotkniętą schorzeniem natury psychicznej – co wynika z uzupełnienia wniosku poczynionej przez skarżącego – zatem w dominium Sądu nie leży rozważanie czy zachodzą przesłanki umieszczenia go w odpowiedniej placówce bez jego zgody. Z akt sprawy wynika ,że uczestnik postępowania W. G. nie jest osobą niezdolną do świadomego wyrażenia zgody . Wnioskodawca naprzemiennie zgadzał się na usługi opiekuńcze , a następnie nie wyrażał zgody . Nie jest on również osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie lub częściowo co obligowałoby sąd opiekuńczy do podjęcia czynności z urzędu.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności faktyczne i prawne stwierdzić należy brak podstaw do uwzględnienia apelacji. Ponieważ w obowiązującym systemie prawnym żadne przepisy ustawy nie daje Gminnemu Ośrodkowi (...) kompetencji do wystąpienia z wnioskiem o umieszczenie obywatela zdolnego do wyrażenia swojej woli w zakładzie opiekuńczo-leczniczym Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że w sprawie nie doszło do naruszenia przepisów prawa. W następstwie powyższego Sąd Okręgowy w oparciu o art. 385 k.p.c. oddalił apelację.